

Dr. Josep Pont i Gol

En homenatge

AJUNTAMENT DE BELLPUIG
"Premi Valeri Serra i Boldú"

Abril de 2000

gent de casa

El bisbe de casa

Isidor Cònsul

Sumari

El bisbe de casa per Isidor Cònsul	3
Cronologia del Dr. Josep Pont i Gol	4
El Doctor Josep Pont i Gol per Rafel Saladrígues	6
Al Palau d'Anglesola de vicari, per sempre "mossèn Josep" per Francesc Balcells	12
El meu Dr. Pont per Pere Ortís	16
El Doctor Pont, professor i supe- rior del Seminari de Solsona per Climent Forner	19
Un bisbe providencial en terra fecunda per Albert Manent	26

Cinc anys després de la seva mort, a Bellpuig sentim l'orgull que el bisbe de casa, Josep Pont i Gol (1907-1995), continuï configurant-se com una figura d'ampla dimensió històrica i un puntal capdavanter de l'església catalana. A més de recordar que fou un pastor obert i tolerant, sabem que, en la llarga nit del franquisme, va capténir-se com un esperit arrelat a la terra, tenaç defensor dels drets nacionals de Catalunya.

El seu sentiment terral era profund i els més granats recordareu l'anècdota de quan Bellpuig fou escollida «Ciutat Pubilla de la Sardana» i el Doctor Pont i Gol convidat a presidir la festa. Un dels punts més significats de la jornada fou la ballada d'una sardana en l'ofertori de la missa dins de l'església parroquial que era plena de gom a gom. El nostre bisbe va trobar encertat que els aires de la cobla entressin a l'altar a ballar-hi una tirada de curts i una altra de llargs: al costat del pa i el vi s'ofrenava el símbol del sentiment col·lectiu d'un poble concretat en la música i els passos de ball de la dansa nacional.

Algun dia caldrà estudiar amb detall la importància del seminari de Solsona com a fogar del catalanisme i nucli important de la cultura catalana en els anys obscurs del franquisme. I no costarà gaire d'identificar-hi noms de la consistència de Josep Armengou, Josep Pont i Gol, Antoni Palou o Antoni Deig, referències importants d'un catalanisme de sentit providencialista i hereu directe del mateix esperit d'allò que fou el «Filó de Vic» de la Renaixença, amb eclesiàstics com Verdaguer, Collell o el bisbe Torres i Bages.

Enguany que s'acompleixen cinc anys de la mort del bisbe de casa, volem recordar-lo en aquest senzill fulletó d'homenatge.

Cronologia del Dr. Josep Pont i Gol

- 1907 El Dr. Josep Pont i Gol neix el 9 d'abril a Bellpuig (Urgell), província de Lleida, diòcesi de Solsona.
- 1919 Ingressa al seminari de Solsona.
- 1926 Va a estudiar a la Universitat Gregoriana de Roma, on es gradua com a doctor en Teologia i batxillerat en Dret Canònic.
- 1931 És ordenat prevere el 21 de març a Roma, i celebra la seva primera missa a les Catacumbes de Sant Calixt. És nomenat vicari del Palau d'Anglesola.
- 1939 És nomenat professor i superior del seminari de Solsona.
- 1947 És nomenat director del Secretariat de Catequesi i del Secretariat de Missions de la diòcesi de Solsona.
- 1948 Accedeix, per oposicions, a la canongia doctoral de la catedral de Solsona.
- 1949 El bisbe Tarancón nomena el Dr. Pont, secretari de Cambra i de Govern de la diòcesi, que intervé activament en la preparació i realització del Sínode diocesà. Aquests sínodes estaven interromputs des de 1773.
- 1951 El 4 d'agost, el Dr. Pont és preconitzat bisbe de Sogorb. Va ser consagrat a Bellpuig el 30 de novembre pel bisbe Tarancón.
- 1952 Pren possessió de la seu de Sogorb el 20 de gener. Agafa com a secretari particular el vicari de Berga, Mn. Antoni Deig.
- 1954 Rep a Sogorb el general Franco amb una salutació moderada.
- 1956 Predica a la missa de pontifical en la solemne coronació canònica de la imatge de la Mare de Déu del Claustre, de Solsona.
- 1960 En data 10 de juliol, és nomenat el primer bisbe de la recent creada diòcesi de Sogorb-Castelló.
- 1962 Inici del Concili Vaticà II (Roma, 11 d'octubre).
La carta pastoral del Dr. Pont "L'Església davant del Concili" va tenir un ressò internacional.
- 1967 Rep el general Franco a la catedral de Castelló d'una manera digna, però sense honors exagerats.
- 1970 És nomenat arquebisbe de Tarragona.

- 1971 Pren possessió de l'Arquebisbat de Tarragona.
A la capçalera de les actes de les reunions dels bisbes de Catalunya apareix l'epígraf "Conferència Episcopal Tarraconense".
- 1972 Estableix un nou ordenament diocesà.
Les actes de la Conferència Episcopal de la Tarraconense comencen a ser redactades en català.
Pastoral dels bisbes catalans sobre la pluralitat en l'Església.
Reconeixement eclesiàstic de l'Associació de Teòlegs Catalans.
- 1974 Aprovació de l'Associació Bíblica de Catalunya.
- 1975 Nota dels bisbes de la Tarraconense sobre la cultura catalana.
- 1976 Visita "ad limina" dels bisbes de la Tarraconense, per primer cop (i els primers a Espanya) feta conjuntament.
Són dipositats a la basílica de St. Del Vaticà els llibres litúrgics en català per a ús de grups de pelegrins.
Es publica a Tarragona el llibre "25 anys de presència i de fidelitat", en motiu de les noces d'argent episcopals del Dr. Pont.
Visita del bisbe Joan Martí i de Mn. Miquel Barbarà, per delegació del Dr. Pont, al president Tarradelles, a Saint Martin-le-Beau, abans del seu retorn a Catalunya, per clarificar les relacions entre l'Església i la Generalitat.
- 1981 S'edita a Tarragona el llibre "Converses radiofòniques" amb motiu del 50 aniversari de l'ordenació sacerdotal del Dr. Pont. Rep la Creu de Sant Jordi de la Generalitat.
- 1983 Li és acceptada la jubilació per raó de l'edat.
Es publica a Tarragona "Presència i Fidelitat, encara", llibre dedicat al Dr. Pont en complir 80 anys d'edat.
- 1988 Per iniciativa d'Omnium Cultural del Tarragonès i amb el recolzament d'una gran munió de ciutadans, el Dr. Pont és distingit amb el títol de Fill Adoptiu de Tarragona.
- 1992 Passa a viure a la residència episcopal de Solsona, a casa del bisbe Antoni Deig, fins al final de la seva vida.
- 1995 Mor el 4 d'octubre i és enterrat a la catedral de Tarragona.

El Doctor Josep Pont i Gol

Rafel Saladrigues Ortiz

El tarannà de les persones es basteix en les vivències de cada dia, és influenciat pel tracte amb els altres i per la relació amb algunes de les circumstàncies puntuals de la vida, des de la més tendra infantesa.

El Dr. Pont nasqué a Bellpuig, una població majoritàriament agrícola en el temps de la seva infància, i la mobilitat dels noiets era tan reduïda que eren molts els joves que no havien estat a Lleida ni a Barcelona abans de fer el servei militar.

A la vila hi trobaven serveis, escoles i diversions que s'autoprogramaven. Uns eren els clàssics de tot arreu, altres, específics de la població: la festa major, festes de barri amb ornaments de balcó a balcó, desfilades de gegants i capgrossos i processons de Setmana Santa, amb un reguitzell de soldats romans.

Això fa que s'apreguin a conèixer des de la més tendra infància, es recordin i s'estimin els símbols que la població conserva com a més preuats: la Verge dels Dolors i el Sant Crist de Bormio, devocions i pietat popular que amaren els cors dels fills de Bellpuig i es desborden el dia de la Verge, Divendres de Passió, i que culminen en la processó, impressionant de valent la men-

talitat dels petits, posant a la vegada un aire nostàlgic en les persones grans que esperen una pròxima trobada amb la Mare...

Durant molt temps, passada la Setmana Santa, per tots els carrers i places es veien desfilades de marrecs amb improvisats tambors i amb les rodones de cartó de les mones de Pasqua fent d'escuts romans.

Altra cosa és la devoció al Sant Crist que actualment anomenem de Bormio, més distant, formal i respectuosa, tot i que la seva festa coincideixi amb la festa major.

En el cas del Dr. Pont infant hi havia un motiu més per incrementar aquest amor a la Verge. El seu pare, "l'Anton del Targa", com l'anomenaven, era el capità mania dels armats que obrien la processó el dia de la festa.

Aquests armats anaven precedits per un noi vestit d'àngel, segons els cànons establerts, és clar, que marcava el pas al so d'un tambor, exactament igual que la cohort de soldats romans.

Quan l'edat li ho permeté, l'angelet fou el noi gran de cal Pont, fins que ja més espigat, fou substituït pel germà petit, en Jaume.

Ja més gran, el veiem interessat per les coses que dins la vila tenien un regust patriòtic en defensa de la identitat del país i de la superació vilatana.

En la primera fotografia de l'Orfeó Joventut figura, jovenet, amb la barretina posada, com un cantaire més de la noundada massa coral de la població, l'any 1919.

Després vingué l'inici d'estudis al seminari, possiblement la primera separació del pare Ton, de la mare Rosària i dels dos germans.

Els viatges a Solsona dels estudiants del costat de l'Urgell eren una autèntica aventura. Els cotxes que es llogaven per encabir els estudiants de la comarca no tenien pas la seguretat dels automòbils i autocars actuals. Les panes i deixades en plena carretera eren freqüents, solament superades pel bon humor i per la joventut dels joves estudiants, encara que l'arribada a terme es prolongués unes hores més.

Uns anys després és enviat a Roma a estudiar al Col·legi Espanyol, amb l'alegria dels pares i familiars i la satisfacció dels bellpugencs coneguts.

Retorna uns anys després amb un doctorat sota el braç, ja mossèn Josep Pont i Gol, amb els ordes presbiterals i la coroneta reglamentària.

Indemne de la persecució de 1936, fou reclamat a Solsona per ser professor del seminari ja a partir del curs 1939-1940.

Família Pont i Gol. (Arxiu Pont-Albiol)

El dia 4 d'agost de 1951 l'única campana del cloquer de la parròquia i les del Convent dels PP Paüls es tornaven boges davant un fet joiós: el Dr. Pont havia estat preconitzat pel sant pare com a bisbe de Sogorb.

L'entusiasme i l'alegria s'escampà per la població, que considera que algú propi serà consagrat, en grau superlatiu, al servei de Déu i de l'Església.

El Dr. Pont vol correspondre a l'afecte de la seva vila nadiua i li confia l'organització de la jornada de la seva consagració.

Es forma una comissió organitzadora que es cuidarà dels diversos aspectes de la festa,

començant per la publicació d'un butlletí que acompanya durant algunes setmanes el full parroquial.

La seva missió és sensibilitzar els fidels de la població i a la vegada atansar la figura del prelat, explicant els seus atributs i el sentit de la divisa del seu escut "Pontífex-Pastor", avançant noves i viatges del bisbe electe, posant per escrit els sentiments de les autoritats civils i religioses de la població i recopilant les reaccions de la premsa diocesana, a la qual també s'afegeix l'entusiasme d'un mural del portaveu dels aspirants que durant uns anys es publicà a la porta de la parròquia.

Es donen les dates del dia de la consagració, com serà l'ornamentació del temple, el nom del bisbe consagrànt i dels dos coconsagrants, la identitat dels assistents i convidats...

La curiositat i l'interès dels fidels de les parròquies veïnes s'incrementa. Els joves i noies d'Acció Catòlica es veuen assetjats amb preguntes pels militants de la Unió Comarcal Urgell-Segarra que celebren trimestralment els seus recessos, puix el Dr. Pont havia estat fins aquell moment consiliari diocesà de les noies d'AC.

També transcendiren algunes intimitats, com la que se li escapà al bisbe electe en un sospir mentre el felicitaven: "Tots em feliciten i no hi ha ningú que em planyi", descobrint el regust de llàgrimes que porta adjunt el ser príncep de l'Església.

La Comunió de Josep Pont i Gol

El 30 de novembre fou el dia de la consagració, un bany irrepetible d'entusiasme per a la població sencera.

Els convilatans del nou bisbe resten encisats amb el germà de pàtria xica, el cinquè bisbe que dona aquesta vila fecunda a l'Església, com es publicà llavors.

Ho explicitava el novell bisbe en el seu comiat dirigint-se als fills de la població:

"Germans de Bellpuig: Hem escrit una altra plana brillant de la nostra vella història. La gesta d'aquest dia serà recordada per tots els que l'hem viscuda i la transmetrem als qui vindran —felicitem-nos-en. Particularment, com a afillat agraït, no tinc paraules per rememorar tota la vila que ja m'era mare i ara m'ha apadrinat. Que Déu beneixi tots els que han col·laborat en qualsevol

forma, totes les autoritats i tots els membres de la infatigable comissió.

Hem estat tots un sol cos i una sola ànima. Que es mantingui sempre la germanor de Bellpuig, que se segellà quan l'històric dia 30 de novembre de 1951 ofrenava un fill seu a l'episcopat, al cim del Turó, que és el seu altar, sota les voltes del seu temple, fet catedral, i als peus de la seva Mare dels Dolors.

Per tal que això s'esdevingui, us beneeix agrait el vostre bisbe i afillat. Josep, bisbe de Sogorb.”

Fou nomenat fill predilecte de la població i demostrà el seu amor per la vila de Bellpuig durant tota la seva vida assistint mentre li permeteren les forces a la festa de la Verge dels Dolors, de la qual un any, ell, amb la família, foren priors.

L'assistència a la processó moltes vegades li proporcionava molèsties, ja que aquesta s'acabava ben entrada la nit i l'obligava a un precipitat viatge per carreteres amb molestosos xaragalls a fi de retornar a la catedral de la seva diòcesi, on havia de celebrar la missa del diumenge de Rams.

A més de la tendra devoció que sentia per la Verge Dolorosa, en tenia una altra que la completava: la del Sant Crist vingut de Bormio (Itàlia), del segle XVII. Ambdues eren i són patrimoni, gairebé visceral, de la pietat vilatana des de centenars d'anys endarrere.

La destrucció d'aquesta imatge del Sant Crist l'any 1936, en la crema del temple, deixà la capella buida.

El Dr. Pont, de forma silenciosa, es féu valedor del seu retorn: patrocinà i presidí un viatge a aquella ciutat italiana on s'havia tallat una nova imatge, cosa que donà peu a organitzar una meravellosa festa de reconciliació cristiana, amb la participació del Dr. Vicent Enrique i Taracón, bisbe de Solsona, de sacerdots i fidels de França i Itàlia, així com de multitud de devots de la comarca en certa manera vinculats a la imatge en el passat.

Estigué des de sempre vinculat a la seva població nadiua, però una volta consagrat bisbe, el seu suport i prestigi beneficià la religiositat dels convilatans i àdhuc en el terreny civil va suposar una superació ciutadana, ja que impulsà una autoestima que es féu notar. I no pas sempre per una actuació directa, sinó per la seva ombra.

La població de Bellpuig que veu consagrar el seu cinquè bisbe l'any 1951, al qual s'afegeix uns anys després i en la mateixa generació un sisè (el P. Capdevila, bisbe de San Pedro Sula, a Hondures), sent passar l'alenada de la Providència pel seu costat en sentir-se membre d'una pedrera secular de la qual l'Església ha anat arrancant cantells, per tal que, una volta polits, formin part dels seus fonaments.

En aquest context es reprengué l'edició del quinzenal *Lo Pregoner*, nascut l'any 1920 i paralitzat l'any 1936, que prengué d'entrada la capçalera de *El Heraldo de Urgel* i retornà a *El Pregoner d'Urgell* quan ens féu visita la democràcia.

Al principi de la seva vida episcopal no es perdia els concerts de l'Orfeó quan s'esqueia que era a la vila amb motiu d'alguna festa.

Durant el Congrés Eucarístic de Barcelona, l'any 1952, gairebé totes les masses corals de Catalunya entonaren les seves cançons en una o altra plaça de la ciutat. Ell, sentint-se vinculat a l'Orfeó Joventut de Bellpuig, presidí el concert que aquesta entitat féu davant l'Ajuntament de Barcelona, tot recordant que n'havia estat membre. Fou segurament l'únic cas d'un bisbe que assistia i s'adheria a un acte popular que es donà en aquella festa eucarística.

El seu prestigi protegí dels malentesos promoguts per gent malintencionada o excessivament vinculada a la dictadura, que volia mantenir per a la gent del país la culpabilitat que imposava el fet de ser català, parlar la llengua pròpia o utilitzar algun signe característic.

L'any 1974, per exemple, fou elegida la vila de Bellpuig Ciutat Pubilla de la Sardana. El nostre Dr. Pont acceptà la invitació que se li féu i assistí a algun dels principals actes, desmuntant les pors que, tant en l'aspecte polític com en el pietós, mantenien garrotades moltes persones de bona fe.

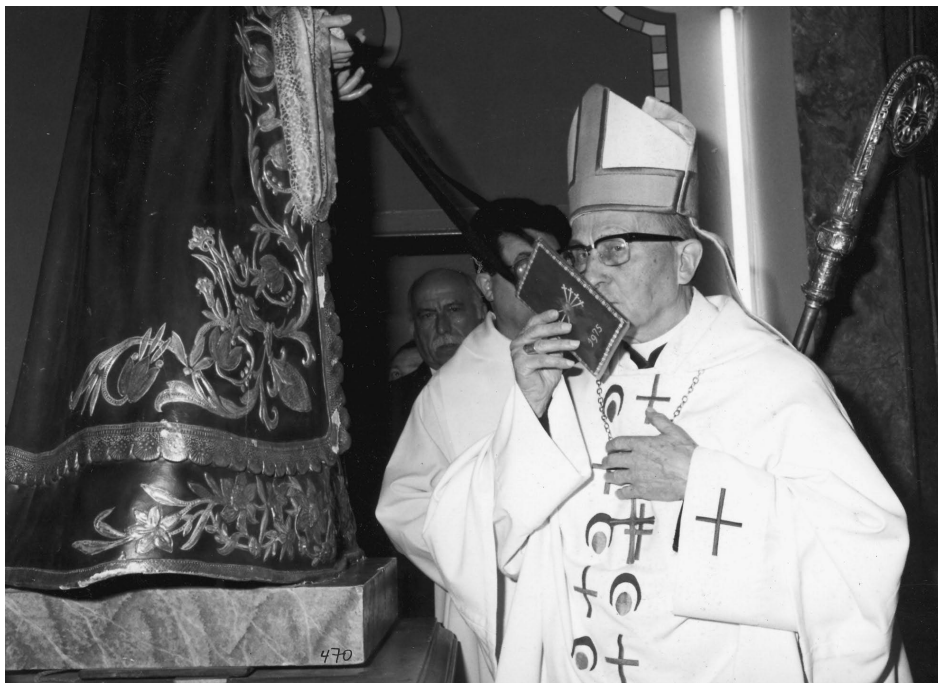
Si a l'hora dels actes al carrer, la passejada, juntament amb les autoritats civils i amb el Dr. Pont, feia passar la vista distesa pels quatre quilòmetres de bandera catalana que ornaven els carrers i places, també dins la parròquia es produïa el que en aquell temps

es podia considerar un fet escandalós: en el presbiteri, acompanyada per la cobla, una colla sardanista ballava acuradament una sardana dins la missa oficiada per l'arquebisbe de Tarragona, que en féu una menció especial en la prèdica.

En certa ocasió hom rebé l'encàrrec per part d'un dels responsables de la revista *Cavall Fort* de sondejar davant el bisbe de Sogorb la possibilitat i l'oportunitat d'iniciar una edició en valencià d'aquesta revista infantil. En la trobada, que tingué lloc en la seva casa pairal, el Dr. Pont afirmà amb rotunditat que no ho considerava necessari, puix la llengua catalana de la revista citada i el valencià que es parla no tenen cap diferència essencial, i tothom qui llegeix *Cavall Fort* al país valencià no necessita diccionari. Un quart de segle endarrere ja el podíem considerar abanderat de la unitat de la llengua.

Una volta acceptada la seva renúncia a l'Arquebisbat de Tarragona, va declinant la seva fortalesa física, però no la seva ànsia d'assistir a actes i festes de la seva vila ni la preocupació per les coses que de prop o de lluny l'afectin.

Ja Arquebisbe emèrit, a Poblet, rebia amb satisfacció les visites de gent de Bellpuig i vibrava cada vegada que algú li feia esment d'actes o d'activitats fetes o proposades dins la població. Llegia amb fruïció novel·les que hi feien referència i agràia delicadament als autors haver-les escrites. Se satisfieia pel contingut del *Pregoner* i

Festa dels Dolors, any 1986. (Foto Calafell, arxiu Pont-Albiol)

que hi hagués un equip que en garantís la continuïtat, així com que alguns membres de la població haguessin optat per la política dins la vida democràtica del país.

La mort del seu germà petit Jaume precipità el seu declivi, però encara tingué ànims per respondre a la invitació que se li féu per assistir a l'homenatge a Guillem Rovirosa, fundador de la GOAC, que tingué lloc a Montserrat, donant suport al moviment obrer cristià d'adults, que mai no s'havia estat d'avaluar.

La correspondència a les seves fineses, la volgué expressar Bellpuig en l'assistència

multitudinària a la missa de cos present que, concelebrada per un bon nombre de sacerdots, tingué lloc a l'església parroquial.

Fou l'últim adéu a la vila on nasqué i a la parròquia on fou batejat i confirmat, on féu la seva primera comunió i on rebé la plenitud del sacerdoci en la consagració episcopal.

Tota la població acomiadà amb afecte i emoció les seves despulles, abans que descansessin en la pau del Senyor sota les lloses de la catedral de Tarragona.

Al Palau d'Anglesola de vicari, per sempre “mossèn Josep”

Francesc Balcells Llobera

A hores d'ara gairebé tothom sap que els palauanglesolins hem tractat sempre el Dr. Josep Pont i Gol de “mossèn”. Era, és i serà sempre el nostre “mossèn Josep”. Ell, per si algú encara no ho sabia, prou que s'encarregava de preparar-ho, així que se li'n presentava l'ocasió, amb una complaença gens dissimulada.

Aquest tractament senzill representava, com bé pot suposar-se, una forta càrrega de mutu afecte, i, si a ell li agradava, als vilatans del Palau ens el feia més proper, com si encara fos aquell vicari que vàrem tenir a la parròquia durant quasi tota la dècada dels anys trenta.

Fou l'any 1931 quan, un cop ordenat sacerdot i amb el doctorat de Teologia i Filosofia sota el braç, el bisbe el va destinar de vicari als nostres verals. Un vicari de vint-i-quatre anys, al costat d'un rector ja gran i delicat de salut, fou capaç de traspalsar tot el poble. Com s'ho va fer? Deixem que sigui ell mateix qui ens ho expliqui.

“Era la generació dels anys trenta. Infants i joves de senzillesa transparent. Bona terra que ja havien conreat estimats antecessors meus, ara ja traspassats.

“El meu conreu va ser d'amistat, sempre compartida i oberta, per tant, a una tasca de tots.

“Els fruits van anar venint, minsos, a poc a poc i, naturalment, adients a aquell seu temps. Eren de formació, d'esplai, de coneixement del país i altres. Llurs exponents operatius eren alguna excursió, unes caramelles de Pasqua, uns Pastors de Nadal, alguna obra teatral de la col·lecció «L'Escon» a la sala del cafè del Miquel, etc.

“L'organització catequística de «L'Eixerit», i després la Federació de Joves Cristians, a nivell de Catalunya, ens ajudaven a eixamplar una mica els limitats horitzons locals” (butlletí local Avenç, n. 36).

És ben cert que els horitzons d'una vila de miler i mig d'habitants eren limitats aleshores, i fins i tot encara ho continuen essent avui per a molts pobles, malgrat tots els avenços aconseguits. La llavor que va sembrar mossèn Josep al Palau d'Anglesola resultaria de tan bona qualitat que avui dia encara fructifica.

CAL PANTON

L'estada dels vicaris a les parròquies tenia aleshores, a tot estirar, una durada de tres anys. En el cas de mossèn Josep aquest

Excursió a l'estany d'Ivars quan era vicari del Palau d'anglesola. (Arxiu Pont-Albiol)

període s'allargaria en donar-se la confluència, si més no, de tres factors: d'una banda, el bisbe potser hauria escoltat els precs dels vilatans que en més d'una ocasió se li adreçaren perquè no el canviés a cap més altre lloc; a aquest factor, se li afegiria el delicat estat de salut del rector, mossèn Ramon Reñé, el qual moriria al cap de pocs dies d'haver-se iniciat la revolta incivil del 36; i el tercer i definitiu vingué donat per l'esclat d'aquesta revolta, que dugué mossèn Josep a romandre amagat a la casa que encara avui coneixem per "cal Panton".

En aquell temps habitaven la casa els esposos Joan Teixidó i Irene Ripoll amb els

seus fills, Josep i Carme. Cal Panton era, en aquella època, una casa de les més grans de la vila. Posteriorment arribaren a habitar-la fins a tres famílies. Es troba situada al número 1 de la plaça Major, davant per davant de l'església —banda de la sagristia— i a cent passes encara no de la rectoria.

En trobar-se, com qui diu, a frec dels símbols que calia abatre —de fet el temple ja havia estat incendiat i profanat—, la casa que acollia el bon vicari era el darrer lloc del món on qui el busqués l'aniria a cercar. Mai ningú del poble no ho va saber, llevat de la família veïna, els de cal Llobera.

La senyora Josefa Boldú, de 85 anys, pubilla de cal Llobera, recorda encara com pel terrat li feia arribar racions de pa: "Com ho agraiïa, mossèn Josep, i quina cara de content que feia!"

Quan la vida de mossèn Josep corregué més perill fou el dia que uns milicians escorcollaren la casa. L'enginyer de la família acollidora, però, el féu ficar dins una premsa d'empacar alfals, enmig dels feixos d'aquest farratge. Evidentment, no l'arribaren a trobar.

Si ja abans s'havia fet mereixedor de l'afecte popular, aquests darrers anys, realment durs i plens d'incertesa, refermarien més encara els mutus lligams de mossèn Josep i la nostra gent a través, no cal dir-ho, dels de cal Panton, que no sense risc li donaren acolliment salvant-lo d'una mort segura.

De vicari al Palau d'Anglesola, amb la família Teixidó. (Arxiu Pont-Albiol)

RETORN A SOLSONA

El dia 9 de gener de 1939 els “nacionals” entraren al Palau. La senyora de cal Llobera ho recorda com si fos ara: “A casa érem tinguts per esquerrans i patíem per si ens poguéssim passar alguna cosa. Ell, mossèn Josep, ens digué: «No tingueu por. Deixeu-me el nen i sortim junts.» Agafà el nostre fill que tenia tres anys i se'l posà a la falda. Els de casa i els de cal Panton érem drets al seu costat. No ens van fer res, vull dir cap mal físic, perquè aquella nit, els que es quedaren a casa, ens deixaren plomats.”

Pocs mesos després d'aquella lluita fratricida, mossèn Josep és destinat al seminari de Solsona. Anys més tard, el poble del Palau d'Anglesola el nomenarà fill adoptiu i predi-

lecte i li dedicarà la plaça més emblemàtica, la del primitiu castell, on es troba la casa, avui enrunada, de cal Massot, en la qual l'estimat vicari desenvolupà bona part de les seves tasques catequeticoculturals amb el jovent de la vila.

No fou pas aquest l'únic lloc públic que el Palau li dedicaria, sinó que, més endavant, i ja com a arquebisbe emèrit de Tarragona, beneí la biblioteca local, que amb el seu nom havia estat inaugurada poc temps abans, concretament el 26 d'octubre de 1985, pel Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya.

El contacte amb els veïns del Palau, sigui amb visites periòdiques sigui de forma epistolar, mai no s'estroncà.

Per la quaresma de l'any 1958 vingué a presenciar la representació de la Passió juntament amb el bisbe de Solsona, Vicenç Enriquer i Tarancón.

Per l'agost de 1975 va beneir els terrenys on avui hi ha instal·lat el complex poliesportiu.

Pel gener de 1977 presidí el funeral amb motiu del trasllat de les despulles dels esposos Teixidó-Ripoll, la família protectora de cal Panton.

Pel desembre de 1979 beneí l'Esplai, la nova llar dels jubilats.

I per l'agost de 1986, ja arquebisbe emèrit, beneí encara l'enseny local i féu el pregó de la Festa Major.

Aquesta fou la darrera visita que féu a la nostra (i seva) vila, per bé que la correspondència escrita amb la nostra gent es perllongà alguns anys més, mentre la salut li ho permeté.

Heus ací, per acabar, l'escrit que va enviar als veïns que el felicitaren amb motiu del seu vuitantè aniversari:

“Em sento jove. Potser més ara que quan era al Palau. Senzillament, perquè sóc més a prop de la Vida ara que tinc 80 anys que no pas llavors que en tenia 25.

“Cal que ens preguntem de tant en tant sobre el sentit de la vida que ara tenim, que és un bell i meravellós do de Déu Pare que ens estima. Tota la creació, i per damunt d'ella la vida humana, és una meravella de la qual no som actors nosaltres, sinó la saviesa i l'amor de Déu. Aquesta meravella, acceptada i agràida, ens parla, ella mateixa, sobre la seva realitat i es fa objecte de la nostra reflexió.

“Lloem el Senyor. Jo defineixo la vellesa com «aurora de plenitud». La vellesa no és un capvespre de cara a la nit. És una aurora de cara al gran i etern dia que neix.”

Un gran dia del qual ara ja gaudeix amb aquella plenitud desitjada i merescuda.

El meu Dr. Pont

Pere Ortís Escuer

He esperat que en parlessin les veus autoritzades i hi diguessin la paraula justa. Aquells que hi convisqueren, que en reberen el mestratge directe, que compartiren amb ell una amistat personal. El meu comentari no pot ser sinó minse, no per manca d'estimació, que me la mereix tota el Dr. Pont, sinó perquè la meva relació amb ell fou llunyana i els contactes amb la seva persona esporàdics i fugaços.

De nen, aquell mossèn d'aspecte docte, d'ulleres professorals, de calba endreçada, que jo m'empescava amb un no-sé-què d'aristocràtica, sense conèixer la paraula, em produïa un temor reverencial, sobre el rerafons del rector de Bellpuig d'aleshores, que era d'un tarannà pausat, contemplador i de llums externes més aviat febles; era com una infusió de categoria, de classe i aptitud en el maneig de la cosa de l'Església. Al meu estil infantil, feia el Dr. Pont encarnació del veritable esperit religiós de la vila nativa de tots dos. Jo era un mocós, i veure'l tocant les diferents tecles de l'engranatge de la Festa dels Dolors, sentir-lo vessar de la trona estant les ordres de precedència de la gent de la processó, fer admonicions a aquells armats arrogants, llegendaris, distribuir sants i desfer un nus que semblava impossible que

s'aviés apel·lava a la meva sensibilitat de nen que espia els homes i el seu món. Mai no em digué una paraula, i mai no li'n vaig dir cap a ell pel meu cantó.

Quan era "filosop", a l'Espluga de Francolí, uns companys teòlegs —classe superior, mentors de l'afer públic, àrbitres de l'esdeveniment, enterc perfil franquista— m'ennovaren que el Dr. Pont i Gol havia estat nomenat bisbe de Sogorb. Fóra difícil precisar amb quin grau de congratulació, o d'exploració capciosa, els dos benemèrits m'ho participaren. Però en aquella hora i punt jo vaig sentir una joia íntima, recòndita. I així vaig palesar-la als de la meva corda, als del terror. A tots ens semblava una llumeta d'esperança, per a tots era un respir, enmig de l'ambient tan negat a Catalunya i als catalans, amb el garrot a sobre.

I, ves quina cosa, aleshores vaig establir un paral·lel entre el Dr. Pont i Mn. Ramon Muntanyola. El rector dels Omells —o potser aleshores de Guimerà— acabava de passar un d'aquells dies pel casal i amb això havia afavorit el paral·lel, amb el seu tarannà sempre d'ullera, sempre apressat, sempre armat d'un acudit, sempre escampant un rodolí de circumstàncies, pervers, pugnaç. Tots dos homes, els trobava verídics, au-

Entrada a Sogorb. (Foto F. Pérez, arxiu Pont-Albiol)

tèntics davant la farsa i el gros despotisme imperants, catalans de va de debò, mossens com cal. L'un més fi, més callat, més aristocràtic, de fet papable, de fet bisbe; l'altre esbarriat, agut, agressiu en bona causa, no papable, amb el cap tort, assidu en la invectiva contra el règim, amb estructura aquella de jaculatoria sense embuts al Déu vivent. Però amb un comú denominador que encara ara afiguro amb goig i interès, i que té un doble element d'enterca filatura: do pastoral i catalanitat congènita, grans mancances en la nostra Església actual.

A Mèxic, allà pels seixanta, un capellà castellà em demanà, enmig d'altres mossens castellans, per què el Dr. Colom, de la cúria de Lleida, no havia estat nomenat bisbe, "siendo así que es tan sabio y virtuoso". La

raó, la hi vaig abocar pel broc gros: "Perquè és sincerament català." I ja hi fórem: "Yo llegué a Cataluña con las fuerzas de liberación de Franco. Y ustedes son vencidos de guerra y no se someten." Prou que haurien volgut frenar el Dr. Pont. I Mn. Ramon era l'antítesi del bisbe franquista. Respecte a frenar el Dr. Pont, Mn. Climent Forner apunta alguna cosa al *Full Parroquial* quan diu que li feren injustícia. Aquestes són les glòries ocultes de l'Església que ens imposaren aquells temps.

Com més passi aquest, més la figura del Dr. Pont s'engrandirà en la línia dels Torras i Bages, Vidal i Barraquer, abat Escarré, etc. El seu amor fidel a les ovelles, a Catalunya i a la llengua fructificaran, perquè aquests són dons immarcescibles.

Mentre ens acora el seu dol, celebrem les seves belles qualitats episcopals, el seu do de gents, el seu amor als fidels, la seva valoració de les persones, la seva afabilitat, la seva obertura al diàleg. Ah, i ho aprofitem per a subratllar que l'amor a la llengua i la

catalanitat sincera, en els quals ell excel·lí, són bàsics en el bisbe català, són elementals, i que tothom tingui ben clar que són religió cristiana, aquí a casa nostra, i que sense ells el bisbe imposat, o no imposat, no pot tenir carisma de casa, aquí, entre nosaltres.

Comunicació de la consagració de bisbe a Bellpuig

El Doctor Pont, professor i superior del Seminari de Solsona

Climent Forner Escobet

Quan admires i estimes una persona no et costa gens parlar d'ella, al contrari. Allà temps se'm va demanar de col·laborar en el llibre *25 anys de presència i de fidelitat (1951-1976)*, publicat en homenatge al doctor Josep Pont i Gol, llavors arquebisbe de Tarragona, amb motiu de les seves noces d'argent episcopals, i ho vaig fer amb molt de gust. Ara se'm demana una cosa semblant, i ho faig també “des de Solsona, amb amor”. Només amb una molt notable diferència: que el biografat ja és al cel. Això, tant com em dol per una banda, per l'altra em facilita poder parlar d'ell amb tota llibertat, sense por de ferir la seva humilitat proverbial. Ens estimàvem massa, fins a partir un pinyó o menjar junts, porta tancada de la cel·la, els panellets de Tots Sants que li havien enviat els seus familiars de Bellpuig. Demano perdó per les referències massa personals que puguin aparèixer en aquest retrat memorialístic que em dispo a escriure d'ell, així, tal com ragi. Crec tanmateix, honradament, que tots els seminaristes que el van conèixer i tractar durant aquells anys corroborarien, en substància almenys, les meves opinions (tal com ha fet suara el bisbe Antoni Deig, deixeble d'ell com jo, i encara més).

El doctor Josep Pont i Gol va ser profes-

sor del seminari de Solsona durant deu anys llargs (des de l'octubre de 1939 fins que fou nomenat bisbe de Sogorb, estiu-tardor 1951). De superior o prefecte en fou cinc anys: des del 1940 al 1945, en què, mort el bisbe Valentí Comellas i bufant uns altres aires al turó de Sant Magí, fou defenestrat del seminari juntament amb mossèn Josep Armengou, director de la “schola cantorum” i pare espiritual. Ambdós, de resultes, se n'anaren a viure a baix a ciutat, a casa d'una vídua, cal Gepils, coneguda humorísticament com a Gepils-sur-mer, on a no trigar naixeria la famosa penya d'Horeb. Els dos amics, sense deixar mai de ser amics, posteriorment es dispersarien: l'un, mossèn Armengou, se n'aniria a Berga de vicari i mestre de capella (1949); l'altre, el doctor Pont, seria rehabilitat pel nou bisbe, Vicenç Enrique i Tarancón, fins a convertir-se en canonge doctoral per oposicions (1948) i secretari de cambra i de govern (1949), a més de consiliari diocesà d'AC, director de Catequesi, etc. Per cert que, quan el van fer bisbe, el seu amic, el “capellà de Berga”, que tant l'admirava, proferiria aquella sentència tan laudatòria: —Mai una mitra no ha caigut en un cap tan digne.

Jo puc donar raó d'ell com a professor i superior des de l'octubre de 1940, quan

El Dr. Josep Pont i Gol amb els alumnes de 3r curs de llatí, l'any 1941. Arxiu (Pont-Albiol)

vaig entrar al Seminari. Per començar, una anècdota. Ell me la recordava sempre i ens hi fèiem un tip de riure: “Te’n recordes, Climent, d’aquell examen d’ingrés?” “Mare de Déu, si me’n recordo! La gràcia i la vergonya que em fa!”

El Jurat, el formaven ell, el doctor Llorens i el doctor Sampons.

— A ver, señor Forné: díganos los principales ríos de España.

— El Llobregat!

— ¡Muy bien! ¡Muy bien!

— ¿Sabe Vd. algo de catecismo?

— Sí, señor.

— Diga.

— Padre nuestro que estás en los cielos, santificado sea el tu nombre...”

Les aptituds de l’aspirant a seminarista s’acabarien de confirmar, no sé si aquell mateix dia o algun altre i davant de no recordo quin tribunal, amb aquella altra pregunta que permetia o no d’entrar a formar part de la “Schola cantorum” des del primer moment.

— A veure, canta una cançó, la que sàpigues.

— *Cara al sol, con la camisa nueva...*

Com a bon alumne dels “Hermanus” de la Salle de Berga, en aquells moments no en sabia d’altra, o és la primera que se’m va ocórrer, ja que ens la feien cantar cada dia, mà dreta alçada com és de llei, arrengrerats a la plaça de l’Hospital, davant per davant del col·legi, talment un exèrcit en ordre de batalla. Déu meu!

Veníem de la guerra, és clar; dels dies sense pa i amb una ignorància supina. Greument ferits o mutilats per a tota la vida, moralment assassinats. Només la bona fe i les ganes de ser capellà podien obrir-nos de bat a bat les portes del seminari en aquelles calendes. I sort n'hi va haver! Al cap de poques setmanes, mossèn Benet ja posava un 4, puntuació màxima, a les composicions de llatí d'aquell mocós de catorze anys. I sort n'hi va haver també d'algunes persones caritatives que, a mi almenys, pobres com érem a casa, m'ajudaven a pagar la matrícula i els llibres. (Anys a venir, per allà els 49 o 50, quan els metges em van prohibir de beure llet, el mateix doctor Pont em pagaria durant un any o dos, cada dia, una truita per esmorzar que li costava dues pessetes.)

Nosaltres, els que vam ingressar a la santa casa l'octubre de 1940, anomenats els d'Stalingrad pel doctor Llorens, érem 46, dels quals acabariem 14. La fornada del curs anterior havia començat l'octubre del 39, ajuntant-se amb els supervivents de l'ensulsiada. Entre tots, els cadells de capellà, en aquelles dècades, devíem ser un centenar llarg; al cap de dos o tres anys, arribariem a ser uns 150, xifra rècord, mai més no superada. És clar que llavors anàvem al seminari a ramats, portats tant per motius religiosos, reavivats pels tristos i recents esdeveniments viscuts, com per motius socials i culturals. Com sigui, aquella primera generació del 39 (la del bisbe Deig, Claramunt, Sallent, Sampons, Cererols, Pujol, Picas, etc.) fou la que el doctor Pont

sempre es va estimar, i àdhuc mimar, com a seva, acompanyant-los des del primer moment fins al final, ajudant-los a fer un parell de cursos en poc temps i apadrinant-los a tots, fins a escollir-ne un com a secretari i promoure'l a l'episcopat.

Ja tenim, doncs, el doctor Pont fent de professor. Abans, els professors havien de seguir un escalafó: començaven per ensenyar llatí i acabaven ensenyant teologia. A mi, el doctor Pont em va ensenyar geografia, història, àlgebra i filosofia successivament. Gaudia de tant prestigi, que tots desitjàvem fer ja el quart i el cinquè curs per convertir-nos en alumnes seus. Per cert, de les seves classes de geografia i història encara conservo un parell o tres de llibretes plenes d'apunts i de lliçons que ens dictava. Et feia viatjar pel món i per la història com si fos casa teva: Panamà, Xile, Colòmbia, Brasil... Ens fixàvem en tots i cadascun dels aspectes de cada país: geogràfic, etnològic, polític, econòmic, històric, cultural, religiós, humà... Era talment com si el visitéssis, amb tot l'atractiu turístic, capítol per capítol. (Anys a venir, alguns professors d'Institut s'admirarien d'unes pautes d'estudi tan completes, amenes i didàctiques.) De tant en tant ens feia fer alguna "composició de repent", que en dèiem; així podia comprovar l'interès i el progrés dels seus alumnes.

Jo no sé quines són les característiques del professor ideal, però m'atreveixo a dir que el doctor Pont (i que em perdonin tots

Amb mossèn Calaf a Solsona. (Arxiu Pont-Albiol)

els altres) era el millor professor que vam tenir al llarg de tota la carrera. Li havies d'estudiar per força, de tant com et guanyava la voluntat. És a dir, si s'esqueia que algun dia et preguntés la lliçó, no podies fer-li el tort de no haver-la estudiada. Altres professors il·lustres, com el doctor Ramon Espert, per exemple, que ensenyava moral, ja et feien estudiar, ja, però ho havies de fer si us plau per força. En canvi, amb el doctor Pont, no. A més, es preparava tan bé les lliçons (mitja hora abans de cada classe, no anassis pas a la seva cel·la, que el destorbaves), explicava tan bé cada matèria per difícil que fos i sabia fer-ho amb un to tan amable que, si convenia, explicava o deixava explicar

acudits i tot. Més d'un cop, interrompia l'explicació i deia: "Nois, ja continuarem un altre dia; avui no he tingut temps de preparar-me més." Ara, quan deia: "¡Hala, muchachos, vamos!", el silenci i l'escolta atenta s'imposaven a l'aula. Això que ell no era un orador brillant ni un savi d'aquells acadèmics; no, n'hi havia d'altres que el superaven en aquests terrenys, però... Com a paradigma dels seus dots pedagògics, en la meua *Carta a l'amic canonge* vaig posar-hi aquests versos: "Demés del que apreníem amb la vista, el doctor Pont ens ensenyava l'àlgebra." Perquè, en efecte, fer-me entendre a mi els jocs malabàrics de l'àlgebra, la ciència dels àngels, a mi, que sóc un negat en matemàtiques, encara posar-me una qualificació prou alta, ja em direu! El mèrit no és de l'alumne, és del professor.

I a filosofia passava igual, per bé que aquest ram del coneixement sempre m'ha atret, i molt, el que més, després de la poesia. Seguïem el text de Donat. El llibre, però, era el de menys; allò que de debò m'apassionava era la descoberta que anàvem fent de Kant, Espinosa, Hegel, Descartes, Marx... "*Quid dicis de Kant?*" Aquestes classes de filosofia eren en llatí, així com les altres en castellà. Les notes o els apunts que conservo d'unes i altres així ho testifiquen.

Al marge, però, de les assignatures diguem-ne oficials, ben aviat, ja durant el curs 1940-1941, el doctor Pont ens va començar a ensenyar català. Ho feia a estones perdudes, en dissabtes segurament, i de forma clandestina, però amb tota la complicitat dels de

dalt. Just en aquest punt, els que manaven al bisbat de Solsona havien pres un acord tàcit i contundent, caigut el teló final de la guerra incivil dels tres anys: fer-ho tot com si res no hagués passat, salvant només les aparences externes. Devia ser llavors, arran d'aquestes classes, que vaig adonar-me aviat que el meu primer cognom estava mal escrit: havia de ser Forner i no Forné. I sense encomanar-me a cap sant, vaig corregir-lo. Em deia ja llavors a mi mateix: "Els pobres, el mínim que podem tenir en aquest món és la dignitat del nom ben escrit." Que l'esperit català i l'amor al país eren presents, i ben presents, al turó de Sant Magí és evident, i que s'aniria escalfant de mica en mica a còpia d'anys com un caliu de brasa mai no extingit. D'on sortiria, si no, l'any 1951, *L'infantil*, la primera revista infantil catalana de la postguerra?

El doctor Pont era un professoràs de cap a peus: no sols ensenyava a classe, sinó a fora i tot, al pati, a tot arreu, com si fes peripatètica ambulat. Quan sortíem a passeig, les tardes dels dijous i dels diumenges, un cop s'havien trencat les fileres de formigues amb sotana, valona i bonet, tots corríem a ajocar-nos al seu voltant com pollets, amb el delit d'escoltar-lo. Fou ell precisament qui ens va informar de la mort a l'exili del cardenal Vidal i Barraquer (1943), circumstància que aprofitaria per a donar-nos una lliçó magistral sobre l'Església catalana i els seus homes.

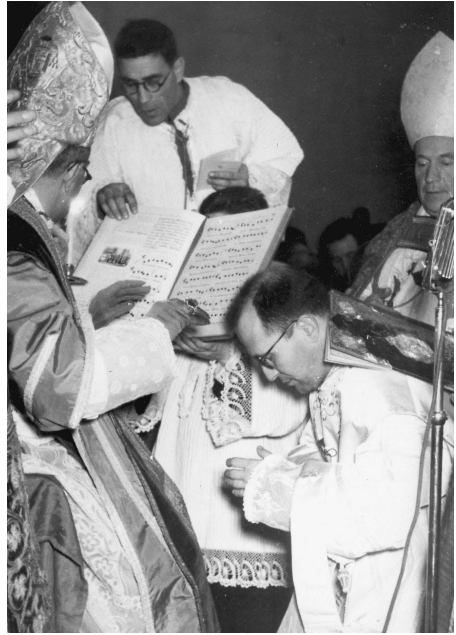
Simultàniament ens anava inculcant un gran amor a l'Església missionera. Fou ell qui

fundà al seminari el Secretariat de Missions i dintre d'ell l'Acadèmia de Sant Pere Claver, la tresoreria de la qual em confiaria a mi. Tot això ho fèiem, repeteixo, a estones perdudes, però amb molta il·lusió. Em penso que publicàvem i tot un petit butlletí i que mossèn Jordi Mas va escriure l'himne de la dita Acadèmia.

I ja potser puc parlar del doctor Pont com a superior o prefecte, ni que l'un aspecte es barregi amb l'altre, parions com són. Sort n'hi havia també d'ell, i jo particularment sort en vaig tenir. La casa, d'entrada, era molt freda (i no sols, o no pas pel fred que hi feia materialment: hi havia una sola estufa al mig del menjador que només l'encenien a l'hora d'esmorzar, i encara només feia fum, és a dir, que era incapaç de matar-nos els penellons rabiüts que ens creixien a les mans, als peus, a les orelles, al nas, a tot arreu). Vull dir que era freda d'acolliment, d'humanitat, almenys per als marrecs enyoradissos de mena com jo. Al costat de l'ascetisme de mossèn Benet, el sant majordom que ens proveïa de patates i cigrons talment el Josep d'Egipte, i de l'espiritualisme del doctor Miralles, el rector, "l'amo" que li dèiem, el doctor Pont representava la cordialitat, la tendresa, la jovialitat. Gràcies a ell aquella casassa esdevenia humana, i la disciplina, amorosa sense deixar de ser exigent. Era el caliu de la llar. "Porta patet sed cor magis", podria haver estat la seva divisa. Renyava com un pare i perdonava com un amic, capteniment que de vegades el feia malveure als ulls dels

altres superiors. Ell, però, feia el seu fet. No gastava gaire salut, sempre esblanqueït, com de cera. Era un home molt ordenat, molt metòdic. Puc donar-ne fe: vaig fer-li dos o tres anys de fàmul o de criat: escombrar l'habitació, fer el llit, ordenar llibres, revistes, papers... Fou llavors precisament quan em va "pescar", si és que no m'havia "pescat" abans escollint-me per a prestar tal servei. Vull dir que salvà de la primera crisi, la més forta, la meva vacil·lant vocació sacerdotal. Li n'estic i li n'estaré eternament agraït. Em va agafar amb l'ham dels versos, com més tard, en la segona i definitiva crisi, faria també mossèn Ricard Penina, l'altre pare meu espiritual.

I aquí és on es tornen a confondre els dos aspectes que deia, el de professor i el de superior (i perdoneu-me que torni a explicar el que ja vaig explicar allà temps). Jo vaig començar d'afeccionar-me de mala manera a la poesia, com si m'enamorés d'una noia. La llavor, val a dir-ho, ja la portava del néixer, de la falda materna, i havia anat brotant poc o molt al llarg dels anys, ni que fos en castellà al principi. De molt petit que aprenia versos de memòria (tots els que trobava en els llibres, com les faules de Samaniego i d'Iriarte que reportava la gramàtica) i els "hermanus" me'n feien recitar en vetllades escolars. Vaig començar d'escriure'n, sense conèixer les regles, ben bé per instint natural. Llavors, però, ja havíem estudiat o estàvem estudiant retòrica i poètica i, és clar, la llavor va esclatar del tot. A la cel·la del doctor Pont (era al primer pis, deixada l'escala i obrint

Ordenació episcopal: Bellpuig, 30 de novembre de 1951, pel Bisbe de Solsona V. Enrique Tarancón. (Arxiu Pont-Albiol)

la vidriera venia al dret), m'hi trobava com el peix a l'aigua, enmig de tants llibres: sol, ben sol, mentre els altres jugaven al pati o eren a passeig, vaig passar-hi hores delicioses descobrint Verdaguier, Maragall, Carner i tota la patuleia, aprenent-me de memòria pàgines senceres del Fabra, mot per mot, com una lletania meravellosa: celística, maragda, renill... Vaig escriure-hi i tot un drama en tres actes i en vers, que es titulava *El mas de les hores*. El doctor Pont, tot això, no sols ho tolerava sinó que ho veia amb molt bons ulls i ho fomentava, per més que un dia em va desaconsellar de llegir les rimes de Bécquer: "Ara no, quan seràs més gran." És a dir, es va prendre molt seriosa-

ment la meva diguem-ne vocació literària, i jo, vers que feia, vers que li ensenyava. A l'estiu els hi enviava a casa, a Bellpuig. I ell, el pobre, s'entretenia a comentar-los un per un, a fer-hi les seves remarques gramaticals o estilístiques. Conservo encara aquest bé de Déu de crítiques, així com un seguit de cartes de l'estiu de 1946, talment un tresor. Déu li ho pagui. Aquesta atenció personal o personalitzada, la devia tenir també, suposo, per a molts altres seminaristes. En tot cas, perquè no semblés que em mimava massa, tenia cura de dissimular-ho amb discreció. Era un home tot cor i tot seny. I que consti que aquest reconeixement que faig d'ell pel que fa als meus inicis literaris, no vol desmerèixer de cap de les maneres el bé que em feren, també en aquest sentit, els bons consells, i més que consells, de mossèn Antoni Palou i de mossèn Josep Armengou. Repeteixo: Déu els ho pagui a tots plegats.

No sé què més podria dir-se del doctor Pont com a professor o mestre i com a superior o prefecte. Un petit detall que confirma el que ja he dit: Quan hi havia algun "6 d'octubre", és a dir, quan "l'amo" et cridava a la seva habitació rectoral perquè n'havies fet alguna de grossa (fumar d'amagat al wàter o haver anat a berenar a cal Musiquets), el doctor Pont sempre en pal·liava les conseqüències, de manera que les renyines del doctor Miralles es quedaven en renyines i la sang no arribava al riu.

Un cop ja bisbe, el doctor Pont ens va

ordenar de diaques per l'Advent de 1951, concretament el dia 16 de desembre. Era com si la paternitat espiritual que havia exercit damunt nostre al llarg de tants anys fos públicament reconeguda. Jo, almenys, un dels 14 d'Stalingrad, així ho vaig escriure en l'estampa-recordatori: "Ha volgut perpetuar i sublimar la seva paternitat damunt nostre."

Ara, mentre estic acabant aquest escrit, m'arriba una novetat editorial: la reedició o edició definitiva de l'obra màxima de mossèn Josep Armengou Feliu, *Justificació de Catalunya*. Aquesta obra, escrita l'any 1955 i publicada l'any 1979 després d'haver circulat clandestinament tota una sèrie d'anys, estava exhaurida de feia temps. Jo sempre he suposat que el doctor Pont, en aquest llibre tan inspirat del seu amic, hi té alguna cosa a veure. Si més no indirectament, durant els set anys que Pont i Armengou convisqueren entre el seminari i Gepils (1942-1949), l'obra es devia anar gestant com un projecte comú, digne de la millor causa. Hem tingut, gràcies a Déu, molts clergues que han estimat de manera exemplar la nostra Església i el nostre país, ara, tan follament com el doctor Pont i mossèn Armengou...

Un Bisbe providencial en terra fecunda

Albert Manent Segimon

Cal haver viscut o estudiat l'època de la dictadura del general Franco per a comprendre que el règim se servia del “dret de presentació” de bisbes davant la Santa Seu, d'una banda com a arma política i de l'altra com a instrument desnacionalitzador de Catalunya, València, les Balears, Euskadi i Galícia. No tenim dissortadament cap anàlisi global de la presència de bisbes forasters a les terres de parla catalana en el període 1939-1975, però, sobretot durant un parell de dècades, és evident que el règim evitava gelosament que les grans seus — Tarragona, Barcelona, València i Palma de Mallorca— fossin ocupades per prelats del país. Durant trenta anys sempre van ser de parla castellana, i a València aquesta imposició antipastoral i política encara dura. És clar que a Solsona, Vic o la Seu no gosaven d'enviar-hi un castellà, però procuraven d'aigualir-ho amb valencians (dos a Solsona: un, com Taracón, que resultà a la llarga convers) o amb algun mallorquí (a Vic n'hi havia un d'abans de la guerra). A la Seu el proposat fou un català, de la diòcesi, però vicari general castrense. Calia tenir ben collats els capellans i evitar que la nostra Església complís amb el deure pastoral d'emprar la llengua catalana alhora ajudés a la difusió

de la cultura o els qui predicaven els drets polítics o sindicals.

Així, al principi de la dècada de 1950 a 1960, només un sol bisbe, el Dr. Ramon Masnou, de Vic, que estranyament havia passat d'auxiliar a titular, era obertament catalanista, en el sentit més terral i més neutre políticament. Els altres, o eren forasters, i alguns de ben hostils a la causa de Catalunya (Del Pino, de Lleida, que parlà de Franco com “el dedo de Dios”), o castellanitzadors frenats per una realitat i una clerecia ben del país, com el cas de l'arquebisbe de Tarragona, Benjamín de Arriba y Castro, que es va haver d'empassar moltes situacions que no li plaïen i que torejava el seu hàbil vicari general, Dr. Francesc Vives. El Dr. Masnou féu una pastoral en defensa de l'ús del català en el catecisme i en la predicació. Va ser un fet absolutament insòlit, que devia desplaure molt el règim franquista. Però l'any 1951, Josep Pont i Gol, capellà de Bellpuig, va ser nomenat bisbe de Sogorb, una diòcesi petita de la banda de llengua castellana de la província de Castelló de la Plana. L'any 1960, amb la segregació de territoris de Tortosa, es creà una diòcesi gran, Sogorb-Castelló, on hi havia ja un predomini de fidels de

llengua catalana en la modalitat valenciana. El Dr. Pont hi va ser un pastor exemplar, que va redreçar una situació secularment anquilosada i que a l'etapa final obrí les finestres del Concili perquè la seva clerecia i els seus laics se n'amaressin. És clar que una castellanització de segles no li va permetre de fer gaires passos en la normalització de la llengua pròpia dins els actes litúrgics. El règim estava a l'aguait i aviat el van "fitxar" i enviaven policies per escoltar les seves homilies, encara que fossin en castellà. I aquell 1951 els qui érem joves aleshores vam tenir el goig i la sorpresa de llegir a la revista cultural i cristiana *Ressò*, que editava l'intrèpid mossèn Ramon Muntanyola, de l'arquebisbat de Tarragona, una salutació del bisbe Josep Pont i Gol des del seu racó de Sogorb. Ja teníem dos bisbes fidels a les arrels cristianes del país! Però l'erm en el camp jeràrquic era espaiós.

Tanmateix, el 1966 hi va haver un fet que va fer esclatar la paciència d'un nucli de cristians compromesos, i ho van encomanar a molts altres: em refereixo al nomenament per a Barcelona d'un bisbe castellà que, naturalment, desconeixia la llengua, el tarannà, la cultura, etc. del lloc on havia de governar. La campanya "Volem bisbes catalans" va arribar a la premsa internacional: pintades a estadis i carreteres, centenars de cartes i telefonades demanant la dimissió del nou arquebisbe, cartes als pares del Concili Vaticà II, un llibre blanc, *Le Vatican et la Catalogne* (Ginebra 1967), que posava

damunt la taula la injustícia i la manipulació política que significava que Barcelona tingués un bisbe foraster quan a les missions africanes hom procurava anar substituint els de fora per nadius. "Ens tracten pitjor que a les excolònies", va declarar Josep Benet a l'agència France Presse! La campanya es va estendre com una taca d'oli, i el mateix Pau VI, davant el qual un grup de catalans va desplegar pancartes demanant bisbes catalans, va confessar privadament que el nomenament de Barcelona havia estat "un error psicològic". Però van haver de passar cinc anys fins que el rectificuessin.

El mateix règim franquista es va sentir incòmode i va afuixar, pressionat sobretot pel millor nunci que ha tingut Espanya en aquest segle: Luigi Dadaglio.

I el 1970 va arribar l'hora "h", transcendental, d'haver de cobrir la vacant de Tarragona, per edat, i la de Barcelona, perquè l'arquebisbe no se'n sortia i el clima era de confrontació. I el nunci va saber triar els bisbes que li van semblar més adequats i que complien les condicions que demanaven els qui duïen la campanya "Volem bisbes catalans": foren el Dr. Narcís Jubany per a Barcelona, que venia de Girona, i el Dr. Josep Pont i Gol, de Sogorb-Castelló, per a Tarragona. La pressió davant el govern devia ser molt forta des de Roma, tan preocupada pel desprestigi que li havia dut la campanya dels catalans.

I amb aquests dos bisbes va començar una nova etapa per a l'Església catalana, de

la qual encara vivim. Tots dos van ser uns regeneradors del Concili Vaticà II.

A Barcelona el futur cardenal Jubany es convertí en un pacificador. I Catalunya, com a unitat pastoral, a través de la Conferència Episcopal Tarraconense, es féu, a poc a poc, una realitat. Val a dir que les reunions de bisbes havien començat una mica abans gràcies a l'interès del cardenal de Arriba y Castro.

I el Dr. Pont i Gol, del qual escau ara parlar un cop fixat el context, es convertí en el millor successor del cardenal Francesc d'A. Vidal i Barraquer, que havia mort a l'exili feia vint-i-set anys. El Dr. Pont recollia el seu esperit, continuava la seva obra, la qual, tot i el trencament terrible de la guerra i la piconadora franquista de la postguerra, encara bategava. Tarragona recuperava el seu prestigi de seu metropolitana i de bressol del nostre cristianisme. Amb el seu aire senzill, dialogant, un poc tímid i camperol, el nou arquebisbe anava refent l'arxidiòcesi en allò en què es trobava més empobrida o més òrfena. I aleshores el Dr. Pont va poder explicar d'una manera oberta el seu pensament sobre l'evolució de l'Església, sobre la nació catalana i la seva llengua i cultura. Ja els seminaristes de Solsona, que l'havien tingut com a professor, explicaven meravellats com els ensenyava literatura catalana i els feia llegir Verdaguer i Carner. I l'arquebisbe va palesar el seu profund coneixement de la història de Catalunya a través de conferències i d'homilies. El Dr. Pont recordava més d'un cop els tres mo-

ments atziacs per al nostre país: la batalla de Muret, que va tallar en sec el somni d'un gran estat catalanooccità; el Compromís de Casp, que va entronitzar a Catalunya una dinastia forastera, i la derrota de 1714, que va significar “la fi de la nació catalana” com a realitat institucional. I ja en aquella època la mateixa Església va haver de fer edicions clandestines de llibres religiosos —sobretot catecismes— perquè els saigs de Felip V prohibien les obres en català. I afegia l'arquebisbe que allò va dur unes “conseqüències es pot dir traumàtiques, transcendents en l'evolució de l'aspecte lingüístic o cultural”. I en altres ocasions li va plaure de fer un recorregut per la nostra història: de l'abat Oliba, passant per Lull, fins a Antoni Maria Claret, Verdaguer i Torras i Bages. I el Dr. Pont no s'estava d'esmentar amb satisfacció l'obra d'aquells grans clergues il·lustrats del segle XX: Cardó, Miquel d'Esplugues o Manyà, al qual dedicà especialment una conferència. I encara dedicava uns comentaris a Pau Casals o evocava les “llars pairals” d'aquells grans monestirs —Cuixà, Ripoll, Sant Martí del Canigó i Montserrat—, bressols de l'espiritualitat catalana.

Però el 1975, pel gener, l'arquebisbe va posar una fita memorable en la seva carrera de puntal de l'Església catalana en fer a Reus una conferència sobre “La llengua de l'Església”. Es tracta d'un gran document que podem considerar, almenys en part, com un antecedent de la pastoral col·lectiva *Arrels*

Entrada a Tarragona, el 24 de gener de 1971. (Foto Vallve, arxiu Pont-Albiol)

cristianes de Catalunya. El Dr. Pont no tenia por, com pateixen tants eclesiàstics, i, com va escriure mossèn Josep Martí i Aixalà, era més a prop de la intuïció que dels discursos”. Home lliure, senzill de cor i il·lustrat, tenia les virtuts del fill de poble i va saber adaptar-se a l’urbs, on el pes de la història era solemne. Pregària, cultura i diàleg foren alguns dels trets d’aquell bisbe providencial el pensament del qual s’haurà d’estudiar a fons a través de dos llibres: *25 anys de presència i fidelitat* (Tarragona 1987), i *Presència i fidelitat encara* (Tarragona 1987). Pocs bisbes contemporanis poden presentar una summa d’escrits tan variada on s’agermanen la pas-

toral d’alta volada, les exhortacions populars, l’acció de govern, la història, la defensa de la llengua i de la cultura, l’amor pels marginats, el sentit del laïcat, etc.

La seva obra i la seva memòria ens han de guiar durant molts anys encara perquè com a Església catalana no hem assolit aquella plenitud que mereixem.

El Excmo. y Rdmo. Sr. Dr. Dn.
José Pont Gol pbro.
Canónigo Doctoral y Secretario
de Cámara

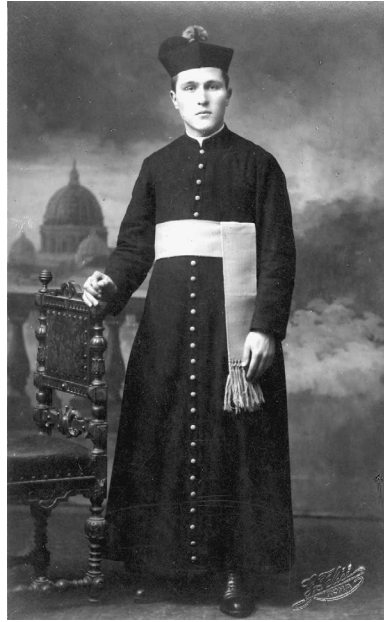
del
Obispado de Solsona
ha recibido la plenitud del
sacerdocio como
OBISPO DE SEGORBE
en solemnísima ceremonia,
celebrada en la Parroquia
de Bellpuig, Villa natal del
nuevo prelado el día 30 de
Noviembre de 1951.

La Villa y Parroquia se han sentido
honradas apadrinando la gran fes-
tividad de su ilustre hijo.

Comple in sacerdote tuo mi-
nisterii tui summa. Amén.

Imp. y Lib. Saladrígues-Bellpuig

Recordatori de la consagració de Bisbe

Josep Pont a Roma, el gener de 1927. (Arxiu Pont-Albiol)

*Un dia de Sant Andreu, Apòstol,
els bisbes Vicent, de Solsona,
Ramon, d'Urgell i
Aureli, de Lleida
em van imposar les mans i em van fer part
en la missió del "dotze".*

*Així s'entrevenia a Bellpuig, l'any 1951.
Ara fe vint i cinc anys.*

*+ Josep, arquebisbe de Saragosa
Prímat de les Espanyes.*

30 de novembre del 1976

«Pare, conserveu en el vostre nom
els qui m'heu donat.» (Jo 17, 11)

Són els de l'Església apostòlica de Sogorb, de la
nova Església de Sogorb-Castelló i de l'Església
Paulina de la Tarragona Primacial.

Recordatori dels 25 anys de bisbe

"Des d'aquest cim de la meua vida, arribo a
veure, Senyor, com m'heu estimat i ajudat.

Feu-me veure, ara, clarament la meta feliç,
vers la qual, des de tants anys, bondadosament
m'heu orientat".

Mercès. Al·leluia.

Amb aquesta pregària intento remercier el Bon Déu,
ara, quan fa cinquanta anys que, per la imposició de les
mans, em van fer prevere.

Des de llavors he caminat molt. Veig la meta a prop.

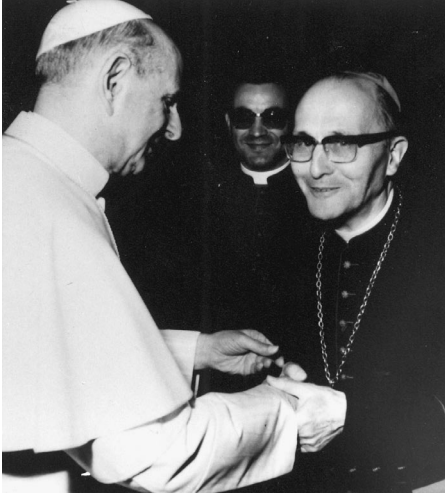
Germans, que avui m'acompanyeu, ajudeu la meua
pregària amb un "Amén" de joiosa comunió eclesial.

Josep Pont i Gol

*Prevere de l'Església de Solsona,
des del 21 de març de 1951,
a l'abst de la basílica romana del Laterà.
I ara, servidor-arquebisbe de la de Saragosa.*

*Saragosa, en la Mitja Crismal
del diàlun sant, 13 d'abril de 1981.*

Recordatori dels 50 anys de capellà

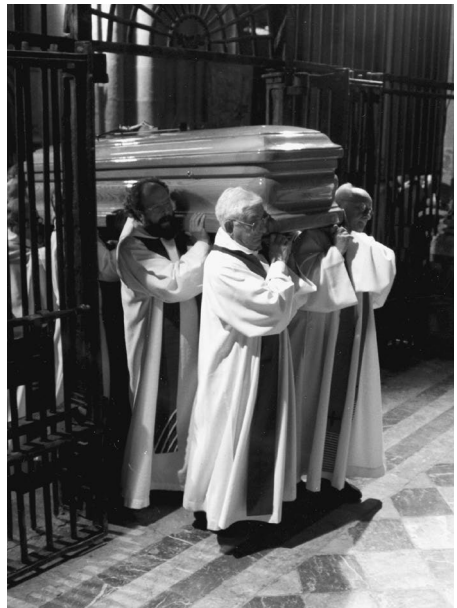
El Dr. Josep Pont i Gol amb el Papa Pau VI.
(Arxiu Pont-Albiol)

Vetlla de Sta. Maria de Montserrat, any 1980. Primer
contacte amb el nou President de la Generalitat, el Molt
Hble. Jordi Pujol). (Arxiu Pont-Albiol)

Montserrat, 27 d'abril de 1978. (Arxiu Pont-Albiol)

Enterrament a Tarragona, el 7 d'octubre de 1995.
(Foto vallve, arxiu Pont-Albiol)

AJUNTAMENT DE BELLPUIG